

μίαν χιλιαρχίαν ἐξ ἀνδρῶν 1024. Ἄλλ' ἐννοεῖται ὅτι οἱ ἀριθμοὶ οὗτοι δὲν ἦσαν πάντοτε οἱ αὐτοὶ καὶ ὅτι ἐτροπολογοῦντο κατὰ τὰς ἐκάστοτε χρείας καὶ περιστάσεις. Τὸ ἰδιάζον καὶ διαρκῶς χαρακτηριστικὸν τῆς φάλαγγος, παρεκτὸς τοῦ ὅπλου τὸ ὁποῖον ἔφερον, ἦτο ὅτι παρετάσσετο ἐφ' ἑκκαίδεκα τὸ βάθος, βάθος πολὺ μεγαλύτερον τῆς συνήθους πυκνώσεως τῶν ἐνταῦθα Ἑλλήνων ὀπλιτῶν, ἐξαίρεσει μόνης τῆς τῶν Θηβαίων πυκνώσεως ἀπὸ Ἐπαμεινώνδου καὶ ἐξῆς, ἧς ὅμως κατίσχυε πάλιν ἡ φάλαγξ διὰ τοῦ ὑπερόγκου μήκους τῶν σαρισσῶν αὐτῆς.

Ἄλλ' ἡ φάλαγξ, εἰ καὶ ἀποτελοῦσα μέρος σπουδαιότατον τῆς ὑπὸ τοῦ Φιλίππου ὀργανωθείσης στρατιᾶς, δὲν ἦτο τὸ μόνον αὐτῆς σῶμα. Ὁ Φίλιππος ἐνόησεν ὅτι τὸ μέγα αὐτῆς προτέρημα, ἦτοι ὁ συμπαγὴς ὄγκος, δὲν ἦδύνατο νὰ διατηρηθῆ ἐν παντὶ καιρῷ καὶ τόπῳ. Πρὸς τοῦτο ἡ φάλαγξ εἶχεν ἀνάγκην πεδίου ὀμαλοῦ, ἀλλ' αἱ τοῦ πολέμου περιπέτεια ἠδύναντο νὰ φέρωσιν αὐτὴν εἰς πεδία ἀνώμαλα, εἰς τὰ ὁποῖα ἀπέβαλλε τὴν δυσκαταγώνιστον αὐτῆς πύκνωσιν. Πλὴν τούτου, διὰ νὰ εἶναι ἡ φάλαγξ ἀκαταμάχητος, ἔπρεπε νὰ προσβληθῆ κατὰ μέτωπον. Τί δὲ ἂν προσεβάλλετο ἐκ πλαγίου ἢ ὀπισθεν; Ἀπλῆ τροπὴ τῶν φαλαγγιτῶν πρὸς δεξιὰ ἢ πρὸς ἀριστερὰ ἢ πρὸς τὰ ὀπισθεν δὲν ἦδύνατο νὰ ἐπαρκέσῃ εἰς τὴν νέαν ταύτην χρείαν· διότι δὲν ἠθέλον πλέον προῖστασθαι οἱ λοχαγοὶ καὶ οἱ δεῦτεροι καὶ οἱ τρίτοι φαλαγγῖται, οἱ ἐπὶ τῇ ρώμῃ καὶ τῇ ἐμπειρίᾳ ἀπάντων τῶν ἄλλων διακρινόμενοι· καὶ διότι ἡ χρῆσις τῆς σαρίσσης ὑπὸ τῶν πέντε πρώτων ζυγῶν ἦτο διάφορος τῆς ὑπὸ τῶν ἀκολουθῶν ζυγῶν χρήσεως, ἐκαστέρα δ' αὐτῶν ἀπῆτει βεβαίως ἰδίαν τινὰ ἄσκησιν. Τούτου ἕνεκα, ἵνα ἠμπορέσῃ ἡ φάλαγξ παντοῦ καὶ πάντοτε νὰ διατηρῆ τὰ προτερήματα αὐτῆς, εἶχε χρείαν καὶ ἄλλων τινῶν ἐπικουρικῶν σωμάτων. Τοιοῦτοι δὲ πρὸ πάντων ὀργανώθησαν ὑπὸ τοῦ Φιλίππου οἱ καλούμενοι «ὑπασπισταί», ἦτοι ἀσπίδοφοροὶ, κατ' ἀρχὰς μὲν εὐἀριθμοὶ ὄντες καὶ ἰδίως πρὸς τὴν προσωπικὴν τοῦ ἡγεμόνος φύλαξιν χρησιμεύοντες, ἔπειτα ὅμως πολλαπλασιασθέντες καὶ ἀποτελέσαντες πολλὰ ἴδια τοῦ στρατοῦ σώματα. Οἱ ὑπασπισταὶ λοιπὸν οὗτοι ἦσαν εἶδος τι ἐλαφροῦ πεζικοῦ τῆς γραμμῆς, ἄνδρες τακτικῶς μὲν συντασσόμενοι καὶ πρὸς τὸν ἐκ τοῦ συστάδην ἀγῶνα ὀρισμένοι, ἀλλ' ἐλαφρότερον τῆς φάλαγγος ὀπλισμένοι καὶ προσφορώτερον αὐτῆς χρησιμεύοντες εἰς τὰς ποικίλως τροπολογουμένας περιστάσεις τοῦ πολέμου. Ὁ ὀπλισμὸς αὐτῶν ἦτο μᾶλλον ὁμοιος τοῦ ὀπλισμοῦ τῶν ἀρχαιοτέρων πελταστῶν ἢ ὀπλιτῶν, ἂν καὶ ἀκριβῆ εἶδησιν περὶ αὐτοῦ δὲν ἔχομεν. Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι ἦσαν εὐκίνητοτεροι ὁμολογουμένως μὲν τῆς φάλαγγος, ἴσως δὲ καὶ τῶν ὀπλιτῶν, ἂν καὶ οὐχὶ ἀνεπιτήδευτοι πρὸς τὸν ἐκ τοῦ συστάδην ἀγῶνα, καθ' ὅσον δυνάμεθα νὰ κρίνωμεν ἐκ τῆς χρήσεως, ἣν βραδύτερον ἐποίησε αὐτῶν ὁ Ἀλέξανδρος. Τφόντι, συνήθως ὁ Ἀλέξανδρος ἤρχιζε τὴν προσβολὴν διὰ τῶν ἐλαφρῶν στρατευμάτων καὶ τοῦ ἵππικοῦ· ἔπειτα προήλαυον οἱ ὑπασπισταί, καὶ τελευταία ἤρχετο πρὸς ὑποστήριξιν αὐτῶν ἡ φάλαγξ. Μετεχειρίζετο δὲ ὁ βασιλεὺς τοὺς ὑπασπιστάς καὶ πρὸς ἐκπόρθησιν ὀχυρωμάτων καὶ εἰς ταχείας νυκτοπορίας.

Παρεκτὸς τῆς φάλαγγος καὶ τῶν ὑπασπιστῶν ὁ Φίλιππος συνετήρει καὶ πλείιστα ἐλαφρὰ ἢ ἄτακτα στρατεύματα συγκείμενα ἐν μέρει ἐκ Μακεδόνων, ἐν μέρει ἐξ ἄλλοδαπῶν, Θορκῶν, Παιόνων καὶ τῶν τοιούτων· ἐξ αὐτῶν οἱ μὲν ἦσαν πελτασταί, οἱ δὲ τοξόται, οἱ δὲ ἀκοντισταί, ὡς ἀριστοὶ δὲ ἐλογίζοντο οἱ Ἀγριαῖνες, φυλὴ παιονικὴ ἐπιτηδεῖα πρὸς ἀκοντισμόν.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς πεζικῆς δυνάμεως. Τὸ δ' ἵππικόν, τὸ ὁποῖον ἀνεκαθεν ἦτο ἀριστον, τελειοποιηθὲν καὶ τοῦτο ὑπὸ τοῦ Φιλίππου, ἀπέβη ἤδη οὐ μόνον ὅσον καὶ τὸ πεζικὸν χρήσιμον ἀλλ' ἴσως ἔτι χρησιμώτερον. Οἱ βαρέως ὀπλισμένοι ἵππεῖς, τὸ